

4H GLAD Velfærd for KATTE og børn

Instruktørmateriale

4H

4H GLAD

**Undervisningsmateriale
Velfærd for KATTE og børn**

Udgivet i 2019 af 4H
Agro Food Park 15 | 8200 Aarhus N
8740 5000 | 4h.dk | info@4h.dk

Tekst Maria Gullestrup og Søren S. Sørensen

Layout HELDINGgrafiker.dk

Indhold

Dyrevelfærd	4
Dyrs sanser og følelser	7
Katte i naturen	11
Kattes sanser	13
Kattes følelser	14
Kommunikation	16
Et liv, der er værd at leve	18
Kontakt til andre katte og mennesker	21

Indledning

For at give kæledyr et liv, der er værd at leve, er man nødt til at kende til det liv, de naturligt er født og udviklet til at leve. Er det bytte- eller rovdyr, hvilke omgivelser lever de i, hvad lever de af, og er det dyr, der trives bedst alene, eller skal de være sammen med artsfæller?

Baggrunden for dette undervisningsmateriale er at skabe en bedre velfærd for dyrene ved at forstå ovenstående og lære at aflæse dyrenes følelser. Ved at forstå dyrenes natur og følelser, er man bedre i stand til at skabe et godt liv for dem. Et godt liv, hvor vi sætter fokus på at gøre dyrene glade og give dem positive følelser. Det gør vi ved at sætte fokus på:

- Deres bolig og omgivelser
- Deres relationer til artsfæller og mennesker
- At udfordre, deres hjerner
- Sansemæssige stimuli

Gennem materialet, der sætter fokus på kaniner, marsvin, undulater, hunde, katte og heste lærer børnene noget om dyrenes natur, at aflæse deres følelser og at skabe gode rammer, glade dyr og en god velfærd.

Børn, der lærer at aflæse dyrenes følelser og sætte sig i deres sted, bliver mere empatiske og bliver også bedre i stand til at indgå sunde menneskelige relationer.

Dyrevelfærd

Der er mange, der taler om dyrevelfærd og mener, at det er vigtigt. Det handler om, at dyrene skal have det godt. Der er dog mange forskellige måder at se dyrene på og flere forskellige måder, at forstå dyrevelfærd på.

Nogle kristne opfatter dyrene som underlagt menneskene, og at Gud har givet dem ret til at herske over dyrene. Langt op i vores historie har nogle europæer endda set dyr som maskiner, der ikke kunne tænke og ikke havde følelser, men som handlede på instinkter. Nogle hinduer tror på reinkarnation, hvor man bliver genfødt, nogle gange som menneske andre gange som dyr. Flere naturfolk tror, at mennesker og dyr er ligeværdige i en verden, hvor man skal vise respekt for og passe på hinanden. Andre folkeslag har behandlet nogle dyr som guder, man kunne ofre til og bede om hjælp. Atter andre har ofret dyr til guderne.

Den måde, vi opfatter dyrene på, har stor betydning for, hvordan vi mener, at vi skal behandle dem. Hvis man tror, at de bare er maskiner, behøver man ikke at sørge for, at de har det godt, man taler jo heller ikke om bil-velfærd. Tror man derimod, at den myg, der har sat sig på ens arm, kan være ens afdøde bedstemor, behandler man den helt anderledes.

Selv hos os i Danmark er der i dag forskellige opfattelse af dyr, og hvad man kan og må med dem. Nogle ser det som naturligt, at vi som rovdyr spiser dyr, har kæledyr og bruger dyr til forsøg, bare vi behandler dem ordentligt. Andre er veganer og mener ikke, at vi skal spise dem, men at vi godt kan holde dem som kæledyr. Nogle dyrrettighedsforkæmpere mener, at dyr er ligeværdige med mennesker, og at vi ikke har ret til at have dyr som vores ejendom, altså heller ikke som kæledyr!

Dette materiale tager selvfølgelig udgangspunkt i, at det er i orden at holde kæledyr, og at vi skal stræbe efter at give dyrene den bedst mulige velfærd.

De 3 velfærdstilgange

Når man så gerne vil forbedre velfærden for dyrene, hvad er det så, man skal gøre? Hvordan ved man overhovedet, om de har det godt? Ofte taler man om 3 forskellige måder at se på om dyrene har det godt. Det drejer sig om 1. Sundhed, 2. naturlighed og 3. følelser (i fagsproget kaldet "emotioner").

Elevspørgsmål

- 1 Er det vigtigt, at dyrene har det godt? Hvorfor?
- 2 Hvordan skal man sørge for at dyrene har det godt?
- 3 Er det i orden at spise dyr?
- 4 Er det i orden at holde dyr som kæledyr?
- 5 Er det i orden at ride på heste?
- 6 Er det i orden at holde en hund i snor?
- 7 Er det i orden af en kat kun er indendørs?

- 8 Er det i orden at holde kaniner, marsvin og fugle i bur?
- 9 Hvilken tilgang synes du er vigtigst?
- 10 Hvordan ser man på et dyr, om det er sundt og rask?
- 11 Hvordan ved man, om dyrene lever naturligt?
- 12 Hvordan tror du, at man ser på et dyr, om det er glad?
- 13 Giv eksempler på dyr du har mødt, der har været glade?
- 14 Giv eksempler på dyr, du kender til, der har levet et naturligt liv?

Dyreværnsloven

Den måde vi skal behandle vores kæledyr er reguleret i Dyreværnsloven.

Af den fremgår det at:

- Dyr er levende væsener og skal behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst, varigt men og væsentlig ulempe.
- Enhver, der holder dyr, skal sørge for, at de behandles omsorgsfuldt, herunder at de huses, fodres, vandes og passes under hensyntagen til deres fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer.

Reproduktion og sundhed

Reproduktion og sundhed er en måde at se dyrevelfærd på, hvor man lægger vægt på at dyrene er sunde og raske. I landbruget lægger man også vægt på, at dyrene kan reproducere. Hvis de tager på i vægt, lægger æg, giver mælk og får unger, er det sunde dyr med en god velfærd. For syge dyr, og dyr, der ikke trives, får ikke unger og producere ikke.

Denne måde at se dyrevelfærd på har imidlertid ikke så meget fokus på, hvordan dyrene selv oplever deres situation og om de forhold de lever under, er naturlige.

Naturlighed

En anden måde at se dyrevelfærd på er, om dyrene kan leve et liv, der er så tæt på den måde, de ville leve på i naturen. Det giver sig selv, at fisk skal have vand, for at kunne leve, men det er også vigtigt, at fugle får mulighed for at flyve, dyr, der er vant til at grave, får mulighed for det, og at dyr, der er vant til at leve sammen med andre, kommer til det. Det er altså vigtigt at kende dyrenes liv i naturen for at kunne give dem en god velfærd.

For denne tilgang er det naturligvis også vigtigt, at dyrene er sunde og raske, men om de kan lægge æg og/eller få unger er ikke så vigtigt. Tilhængerne af denne retning ser heller ikke så meget på, hvordan dyrene oplever deres omgivelser, bare de er naturlige.

Følelser

En tredje gruppe, lægger mest vægt på, hvordan dyrene oplever deres liv og omgivelser. Det er ikke nok, at dyrene lever et naturligt liv. Det vigtige er, hvordan de har

det og oplever deres omgivelser. De forhold som nogle dyr kan trives med, er det ikke sikkert, at andre dyr kan trives med. Det vil derfor i denne tilgang være vigtigt at vurdere om dyrene trives i deres omgivelser. Det kan man f.eks. gøre, ved at se om dyrene udviser stereotyp adfærd (gentager den samme bevægelse igen og igen), eller om de leger og ser ud til at trives.

Dyrene skal ganske vist være sunde og raske, men om de får unger og lever et naturligt liv, er kun vigtigt, hvis det betyder noget for dyret. Dyrene kan altså godt bo i et stålbur med metal ting, hvis de har noget at foretage sig og ser ud til at trives.

Problemet med denne tilgang er, at det ikke er så let at spørge dyrene, hvordan de har det. Så for at vide om dyrene har en god velfærd inden for denne tilgang bliver man nødt til at lære om dyrs følelser, så man kan aflæse om de er tilfredse med det liv vi tilbyder dem.

Det er ikke enten eller!

Men det er ikke sådan, at man enten tror på det ene eller det andet. De fleste mener, at dyrevelfærd skal tage alle tre ting i betragtning, når man skal give dyrene en god velfærd. Ofte lægger man dog mere vægt på den ene frem for den anden. F.eks. er det naturligt for en dyrlæge at lægge særligt vægt på at dyrene er sunde og raske.

Dette materiale, der er overbygningen til kørekort til kæledyr, lægger særlig vægt på at fremme dyrenes muligheder for at udøve en adfærd, der er naturlig for dem og på dyrenes følelser og hvordan de oplever deres omgivelser og det liv vi tilbyder dem.

Dyrs sanser og følelser

Både dyr og mennesker oplever verden gennem deres sanser: syn, hørelse, lugte- og føle- og smagssansen. Men dyrene er indbyrdes forskelligt indrettet. Den sans, der er vigtig for den ene art, spiller måske ikke nogen rolle for den anden. Nogle dyr har desuden sanser, vi slet ikke har. For at forstå dyrene, er det derfor vigtigt at vide noget om, hvordan de oplever verden og, hvordan deres følelser er indrettet.

Darwin og hvorfor dyrene har følelser

Naturforskeren Charles Darwin, der levede i det 19. århundrede, er kendt for at have udviklet evolutionsteorien. En teori om, at alle individer på jorden stammer fra fælles forfædre, og at de enkelte arter efterfølgende har udviklet og tilpasset sig deres omgivelser. De arter, der har været bedst til at tilpasse sig, har overlevet. (På engelsk: Survival of the fittest.) Som en del af denne udvikling er der opstået bytte- og rovdyr, der indbyrdes kæmper om at overleve. De rovdyr, der er bedst til at fange byttedyr overlever, og de byttedyr, der er bedst til at undgå at blive spist og til at finde mad overlever.

Gennem mange millioner år har de enkelte arter udviklet sig fysisk, ligesom de har udviklet og forfinet deres sanser. Det er sanserne, der er med til at skabe dyrenes oplevelse af verden, mens det er følelserne, der er med til at styre, hvordan de reagerer på sanseindtrykkene. Følelserne guider således dyrene med at træffe hurtige beslutninger, der kan hjælpe dem med at overleve, uden at de skal tænke sig alt for meget om. Der findes både positive og negative følelser.

Positive følelser

De positive følelser skal få dyrene til at blive tiltrukket af noget, der kan være godt for dem og som hjælper arten med at tilpasse sig og overleve. Det er følelser som nysgerrighed, velbehag og begær.

Nysgerrighed

Nysgerrighed er forbundet med forventningen om noget godt. Nysgerrige dyr overlever bedre, fordi de bedre finder boliger, mad og mager. Men nysgerrige dyr skal også være forsigtige, så de ikke udsætter sig selv for unødige risici.

Nysgerrighed foregår i trin. Først bliver dyret opmærksom på noget nyt. Efter at dyrene er blevet opmærksom på noget nyt, skal de hurtigt vurdere, om det er værd at nærme sig og undersøge nærmere, eller om det er uinteressant eller måske farligt. Når dyrene har bestemt sig, til at undersøge tingen, vil de ofte forsigtigt nærme sig tingen. De kan måske nærme sig tingen fra forskellige sider, de bruger deres sanser, vender ørerne mod tingen, snuser kraftigt ind og stirre på tingen, samtidig er de klar til at løbe eller flyve væk, hvis de vurderer, at tingen er farlig. Når dyrene er sikker på, at tingen ikke er farlig, vil de undersøge den på forskellig vis. Måden at undersøge på kan variere for de forskellige arter. Det kan være, at dyrene bider i den, tager den op med poter eller ben eller de smidder rundt med den og krasser i den. Når dyrene, har undersøgt tingen, vurderer de, om de kan bruge tingen til noget, kan de lege med den, spise den eller parre sig med den? Kan de ikke bruge tingen til noget, mister de hurtig interessen for den igen.

Nysgerrighed foregår i trin

Velbehag

Dyrene oplever velbehag, når de er trygge og mætte, altså når de kan opholde sig i deres bolig og hvile sig efter at have spist og drukket. De fleste dyr oplever også velbehag, når de interagerer med artsfæller. Når de er unger, i forbindelse med leg og senere når de bond'er og parrer sig med artsfæller. For de dyr, der lever alene, er det dog kun i forbindelse med parring, at kontakt med artsfæller betyder noget.

Negative følelser

Negative følelser skal få dyrene til at holde sig væk fra noget, der kan være skadeligt for dem eller de skal få noget, der kan være dårligt for dem til at forsvinde. En meget stor del af de negative følelser relaterer sig til frygt og specielt frygten for at blive spist. Negative følelser som aggression og vrede kan også opstå i konkurrence om ressourcer som føde, mager, territorier, gode redepladser og legetøj.

Frygt

Frygt er fravær af tryghed overfor en ting, en situation, en hændelse, en person eller et rovdyr. En ubehagelig følelse af at være truet, og at der vil ske noget ubehageligt. Frygt findes i flere grader gående fra nervøsitet og usikkerhed over angst til panik og fobier. Frygt kan være medfødt som f.eks. frygt for mørke, højder og

noget der kommer hurtigt hen mod dyrene. Frygt kan også være tillært, hvis dyrene har haft en ubehagelig oplevelse med nogen eller noget. Frygt tjener det formål, at dyrene enten skal fjerne sig fra det, der truer dem her og nu, eller de skal undgå at komme i en situation, der kan være farlig for dem.

Aggression

Følelsen af aggression er forbundet med frustration, vrede og modvilje mod noget, der kan true dyrenes velbehag. Dyrene bliver typisk aggressive i forbindelse med frygt og smerte eller i konkurrencen om ressourcer.

Det kan være kampen om de gode redesteder, en mage, mad og/eller et territorium. Både han- og hundyr kan blive aggressive. Hanner konkurrerer ofte om hunner og territorier, mens hunner oftere konkurrerer om gode redepladser. Aggressive dyr kan true, dominere og angribe andre dyr og/eller mennesker. Hvis det område, som dyrene befinder sig i, er stort, vil aggressionen som regel være mindre, fordi de mindst dominerende dyr har mulighed for at komme væk fra de dominerende og aggressive dyr.

Dyr kan også blive aggressive, hvis de er i nød og har smerter eller er bange. Kan de ikke komme væk eller i skjul, kan de blive aggressive og angribe.

Hvad skal vi bruge vores viden om sanser og følelser til?

Når vi ved noget om dyrenes sanser og følelser kan det hjælpe os med at skabe et liv, der er værd at leve for vores kæledyr. Vi kan gøre det, der giver dyrene positive følelser og prøve at undgå det, der giver dem negative følelser. Nu kan vi jo ikke spørge dyrene selv om deres følelser! Så vi kan faktisk ikke være fuldstændig sikker på, at vi forstår dyrenes følelser rigtigt.

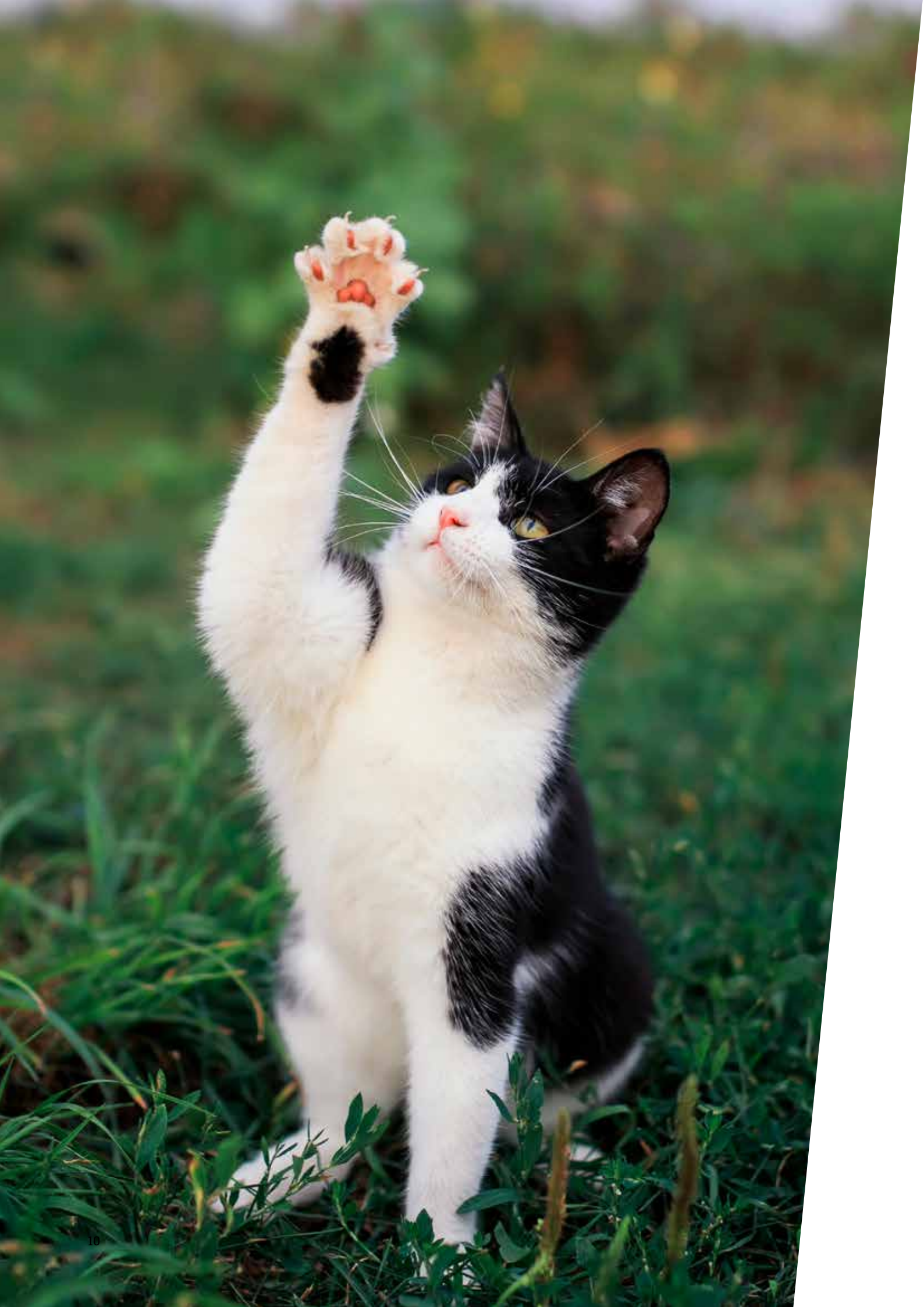
Vi kan dog bruge den viden vi har om sanser, følelser og dyrenes naturlige adfærd til at vurdere, hvilke følelser de har. Vi skal således passe på med de nuttede og menneskeliggjorte forklaringer på dyrenes opførelse og hele tiden holde os for øje, at der er tale om forskellige arter, med hver deres særlige måder at være på.

Elevspørgsmål

- 15 Hvorfor er det vigtigt at vide noget om dyrs følelser?
- 16 Kan vi bruge det til bedre at forstå dem?
- 17 Kan vi bruge det, når vi skal håndtere dem?
- 18 Kan vi bruge det, når vi skal lave gode bur- og opholdsvilkår for dem?
- 19 Hvor mange negative og positive følelser, kan i komme i tanke om?
- 20 Hvilke af de følelser, tror I at dyrene har?
- 21 Hvad gør dyr bange?
- 22 Hvordan viser dyrene at de er bange?
- 23 Hvad gør dyr glade?
- 24 Hvordan viser dyrene, at de er glade?
- 25 Hvad er forskel på angst, panik og fobi?
- 26 Kender du følelserne?
- 27 Kan du huske at du har set dyr med de følelser?
- 28 Hvordan reagerede de?
- 29 Har du set aggressive dyr?
- 30 Har dyrene det godt, når de er bange eller aggressive?

Katte i naturen

Tamkatten tilhører gruppen felidae (kattefamilien). Dens latinske navn er *Felis catus*. Gruppen omfatter 40 dyrearter bl.a. også løver og tigere. De er en undergruppe af rovdyrene. Vores dages tamkatte stammer efter al sandsynlighed fra den afrikanske vildkat. Da katten har været holdt som kæledyr i over 10.000 år, vil den efterfølgende beskrivelse tage udgangspunkt i dette og ikke de nutidige vildtlevende kattearter. Det vi i Danmark kalder en "vildkat", er blot fritlevende tamkatte.

Tamkatte (herefter bare kaldet katte) vejer mellem 2,5 kg og 15 kg. Alt efter race

De bliver typisk 13-15 år gamle, med det er ikke usædvanligt, at de bliver over 20 år.

Katte er rovdyr. De lever udelukkende af kød og er ikke altædende som hunde, der også kan spise frugt og grøntsager. Katte jager typisk efter mindre dyr. At de jager små dyr og ikke store er sandsynligvis en væsentlig forklaring på, hvorfor de lever alene. De behøver nemlig ikke at jage sammen med artsfæller som eks. ulve, hunde og løver. Ulve, hunde og løver har slået sig sammen i flokke for bedre at kunne nedlægge et stort byttedyr. Katte jager alene og fanger byttedyrene ved at snige sig ind på dem. Fordi katte ikke er flokdyr, respekterer de ikke på samme måde som hunde en leder eller "over"kat.

Døgnrytme og aktiviteter

Katte er aktive om natten, hvor de går på jagt efter bytte. Kattes foretrukne jagtform består i af at lugte sig frem til et sted med byttedyr, og så vente tålmodigt, til der dukker et byttedyr frem. Ofte slipper byttedyrene fra dem. De har derfor udviklet en vedholdenhed, så de bliver ved indtil det lykkedes.

Katte har et stort behov for at sove. De sover ofte 12-16 timer i døgnet og gerne i løbet af dagen. Hvor meget de sover afhænger bl.a. hvor mætte de er. Varme, tryghed og mæthed giver en god grobund for at sove længe.

Katte er meget renlige dyr og bruger ofte op mod 30% af deres vågne tid på at holde sig rene og slikke pelsen. Når katte plejer pelsen, tjener det også til formål at regulere temperaturen. Katte sveder ikke på samme måde som mennesker, men en velplejet pels isolerer bedre, når det er koldt. Når det er varmt, dækker katten pelsen med spyt, som er med til at holde temperaturen nede, når spyttet fordamper.

Når katte ikke sover eller plejer pelsen, vil de typisk gå på jagt, afpatruljere territorium, lege eller pleje social kontakt med andre katte. De er også glade for at kradse i træer og stolper. Når de kradser, fjernes der døde kloskæl, så den superspidse klo neden under kommer frem. Katte der kradser på træer og stolper sætter også duftmærker, der markerer, at området tilhører dem.

Unger

I naturen mødes hun- og hankatte, når hunkatten kommer i brunst. Det gør hun om foråret og brunsten vare til helt ind i efteråret. Hunkatten er drægtig omkring 3 måneder.

Kattemødre er omsorgsfulde og tilbringer lang tid sammen med sine killinger. De opdrager på dem og lærer dem, hvordan man omgås andre katte, og de lærer dem at gå på jagt. Kattemødre og deres killinger holder sammen gennem det første år af killingerens levetid, men så forsvinder båndet mellem dem. Herefter vil de opfatte hinanden på lige fod med andre katte.

Elevspørgsmål

- 31 Hvor kommer kattene fra?
- 32 Lever katte alene eller i en flok?
- 33 Hvad spiser kattene?
- 34 Hvor opholder kattene sig om dagen?
- 35 Hvor længe sover kattene i døgnet?

Kattes sanser

Katte kan se, høre, smage, føle og lugte, men deres sanser er indrettet anderledes end menneskers. Deres sanser er primært indrettet til at kunne jage.

Syn

Katte har et veludviklet syn, der hjælper dem med at jage små dyr. De har et panoramasyn, der hjælper dem med at spotte evt. byttedyr ud af øjenkrogen. Kattes pupiller er udviklet til at kunne fungere i både meget skarpt lys og næsten ingen lys. Det betyder, at øjet fungerer perfekt til, at kattene kan se og fange byttedyr i skumringen og mørke, hvor deres byttedyr er aktive. Farver har tilsyneladende ikke nogen betydning for katte. De kan eks. ikke se rødt, men godt skelne blå og grøn. Katte ser ikke tingene så skarpt, som vi gør. Det er tilsyneladende den pris, de har måtte betale for at se bedre i mørke.

Hørelse

Katte har en god hørelse. Kattes ører er udviklet, så de kan dreje rundt og vende ørerne mod en konkret lyd. De er særligt gode til at høre høje lyde og lyde fra små dyr, der bevæger sig i mørket. Faktisk er katte bedre til at opfange høje lyde end mennesker og hunde. De kan høre smådyr bevæge sig i græsset og meget høje pibelyde fra disse dyr.

Lugtsans

Katte har en rigtig god lugtesans og lugter mange bedre end mennesker, men dog ikke på niveau med hunde. Katte bruger primært lugtesansen til at lokalisere byttedyr som mus og fugle, opdage fare og aflæse duftbeskeder fra andre katte.

Katte, der lugter en ubehagelig lugt, vil søge at komme væk fra denne lugt.

Katte bruger også lugtesansen til at kommunikere med andre katte. Ikke mindst andre kattes urin kan give mange informationer om disse kattes alder og køn. Om de er venligsindede og om det evt. er en brunstig hunkat.

Nogle gange kan man se, at katte åbner munden og laver en mærkelig grimasse. Det gør den, når den har fået færten af en lugt, der særligt interesserer den. Som hesten har de en særlig måde at analysere kemiske stoffer, og hente en masse informationer ud af lugten. Ved at flehmere, som den gør, når den åbner munden og ser meget koncentreret ud, identificere den lugtene.

Smagssans

Kattes smagssans er ikke så veludviklet som menneskers. Som kødædere er de bedst til at smage fedt og animalske proteiner. Andre smage som sødt og salt kan katte ikke smage.

Følesans

Knurhår er vigtigt for katte. De har omkring 24 stk. i 4 sæt på hver side af munden. Der er også et par stykker på kinderne og over øjnene. Katte bruger knurhårene til at orientere sig. De bruger knurhårene til at bestemme, om en åbning er stor nok til at de kan komme gennem den. De kan også mærke luftstrømme med knurhårene. Blinde katte kan bruge knurhårene til at orientere sig med. Knurhårene er faktisk så smart indrettet, at katten kan bevæge de to øverste rækker knurhår uafhængigt af de to nederste og på den måde mere præcist mærke omgivelserne omkring dem.

Katte føler ikke alene med knurhårene, men også snude og poter er følsomme og hjælper katten bl.a. under jagten.

Kattens pels indeholder også særlige hår, der opsamler informationer omkring luft, berøring og temperatur. Nogle få katte bryder sig ikke om at blive berørt, mens de fleste katte sætter pris på berøring og opsøger det selv. De synes at være særlig glade for at blive kælet på kinderne, ørerne og langs ryggen. Mange katte er mindre glade for at blive berørt på halen, maven og benene.

Elevspørgsmål

36

Hvad er kattenes bedste sanser?

37

Hvad skal du være særlig opmærksom på, når du omgås katte?

38

Hvad er katte ikke så gode til?

A fluffy white and orange cat is running on a grassy field. The cat is in the center of the frame, moving towards the viewer. The background is a soft-focus green field. The lighting is bright, suggesting a sunny day.

Elevspørgsmål

- 39 Kan katte godt lide nye ting?
- 40 Hvad kan gøre katte bange?
- 41 Hvordan reagerer katte, når de er uenige om mad eller andet?
- 42 Hvad gør katte for at få venner?

Kattes følelser

Nysgerrighed

Katte er nysgerrige dyr, der ofte sætter pris på nye ting. Selv på en stor gård, vil katte ofte opdage, hvis der er noget nyt. En ny bil, en balle halm, en papkasse, der er sat i gangen. Katten opdager forandringen og vil ofte undersøge den nye ting. Hoved, øjne, ører og knurhår er rettet mod den nye ting, der har fanget dens opmærksomhed. Den kravler ind i kasser, rør og andre ting, der kan undersøges indefra og skubber til ting, der er små nok til det.

Velbehag

Katte, der har det godt, kan se meget afslappet ud, når de ligger ned. De strækker sig. Ruller om på ryggen. De ligger et blødt sted og gerne i solen. De har ofte lukket øjne og spinder. De kan også gnide sig op ad mennesker.

Leg

Mange katte bruger lang tid på at lege. De leger med ting, som de øver sig i at fange. De leger med hinanden, de fanger hinanden og slås for sjov og de kan lege bevæge lege, hvor de kravler op i et træ, løber eller springer rundt. Denne leg får dem til at bevæge muskler og krop og styrke muskulaturen.

Det er særligt killinger og unge katte, der leger, men også voksne katte kan lege livet igennem.

Frygt

Som rovdyr er der ikke så mange ting, de er bange for, som byttedyr. Der er dog alligevel nogle ting katte kan være bange for. De kan bl.a. være bange for store åbne rum og pladser, for biler, der larmer, ting, der kommer pludselig mod dem og ukendte mennesker.

Katte, der er bange, vil enten krybe sammen og gøre sig små, eller lægge ørerne ned, vise tænder og hvæse. De kan også løfte det ene forben, sprede tæerne og tydeligt vise klørene. Nogle gange kan de dog også puste sig op og prøve at se farlige ud. Det ser man f.eks. når killinger møder en hund for første gang. Nogle katte, der er bange fortrækker, at gennem sig under en sofa eller i en hule, mens andre fortrækker at komme så højt op som muligt.

Katte, der bliver angrebet og som er bange, vil lægge ørerne helt tilbage for at beskytte disse under et angreb.

Katte, der udsættes for noget ubehageligt, kan også vise omdirigeret adfærd. Det er en adfærd, der egentlig ikke har noget med situationen at gøre, men som de udfører for at berolige sig selv. Det er derfor ofte en adfærd som normalt er forbundet med noget positivt. Katte der oplever noget ubehageligt, kan f.eks. begynde at slikke sig om munden eller vaske sig. De kan gøre det, hvis der er fremmede i huset, de hører en kat i fjernsynet eller man begynder at støvsuge. Katte kan også spinde for at berolige sig selv, hvis de er i en ubehagelig situation hos dyrlægen eller hvis de er kommet til skade.

Aggression

Selvom katte normalt ser venlige ud, kan de også være aggressive. Aggression kan opstå enten som følge af frygt eller når der er kamp om ressourcer som f.eks. mad, territorie og mager. Inden katte gennemfører et egentligt angreb, vil de dog forsøge at løse problemerne uden at bruge for meget energi og komme til skade. De signalerer til modstanderen ved først at stirre på hinanden og baske med den yderste halvdel af halen. Hvis ikke den ene viser tegn på underkastelse ved at kigge væk eller fortrække, vil de knurre og til sidst gå til angreb. Derfor finder mange katte det ubehageligt, når man stirrer direkte på dem.

Venligssindede katte vil blinke med øjnene for at signalere, at de ikke vil noget ondt.

Bonding

Når katte hilser på hinanden, gnider de hovederne mod hinanden for at udveksle dufte. Derved signalere de venlighed og at de tilhører samme sociale gruppe. Katte har duftkirtler i mundvigene, i tindingerne og ved haleroden. Det er disse kirtler, der aktiveres, når katten gnider sig op ad andre katte eller mennesker.

Mange katte nyder at blive kælet af mennesker eller slikket af artsfæller. Det minder dem om, da de blev slikket af deres mor og får dem til at føle sikkerhed og tryk.

Katte kan finde på at bringe dyr, de har fanget, med hjem som et tegn på at tilhører samme gruppe.

Kommunikation

Katte kommunikerer primært gennem kropssprog, lyde og lugt.

Kropssprog

Katte bruger i høj grad kropssprog til at kommunikere med. Det er særligt ører og hale, man skal være opmærksom på, men katten bruger faktisk hele kroppen til at kommunikere med.

Hoved

Ører

Generelt er fremadvendte ører lig med en venlig kat, mens ører vendt bagud og lagt ned langs kroppen, er tegn på en aggressiv eller bange kat.

Knurhår

Katten kan også kommunikere med sine knurhår. Katte hilser på hinanden med knurhårene fremme, mens de er trukket tilbage, når katten er aggressiv og klar til at angribe.

Øjne

Aggressive katte stirrer på hinanden med åbenstående øjne. Derfor er der også mange katte, der ikke kan li at blive stirret direkte i øjnene. Venligsindede katte kigger på hinanden, men lukker øjnene et kort øjeblik for at vise, at de er venligsindede.

Kattens pupiller siger også meget om kattens humør. Små pupiller kan således betyde at katte er utrygge eller bange.

Halen

Kattens hale siger meget om dens humør. Katte hilser på andre katte og mennesker, de kender, ved at løfte halen højt i vejret et kort øjeblik. Den yderste spids vil ofte være bukket. Man mener at den løftede hale kan være en invitation til andre katte om at sno hale sammen og gnide sig op ad hinanden.

Katte kan også vise utilfredshed ved at baske med halen. Det kan være et tegn til snarlig angreb, men en baskende hale kan også være en kat, der er ved at angribe et bytte eller en legetøjsmus.

Katte kan også stritte med halen og alle hårene på den samtidig med, at de skyder ryg, når de er bange.

Kroppen

De fleste ved hvad det betyder, når katten skyder ryg og hvæser. Det er en aggressiv eller frygtsom kat. Aggressive katte gør, hvad de kan for at virke større og farligere end de er. Aggressive katte vil således ofte vende siden til sin modstander for at virke større. Katte viser frygt og underdanighed ved at gøre sig så lille som muligt. Katte kan dog også forsøge at bluffe, så en frygtsom kat vil gøre sig stor og farlig.

Elevspørgsmål

43

Hvilke kropsdele bruger katten til at kommunikere med?

44

Hvor mange forskellige lyde kan katten sige?

45

Hvordan fortæller katten, at den har været et bestemt sted?

Benene

En bange kat, der vil signalere til f.eks. en hund, at den er for tæt på, kan løfte det ene forben og sprede træerne, så kløerne tydeligt kan ses.

Lyde

Der er stor forskel på hvor snaksagelige katte er. Nogle siger noget hele tiden og andre stort set aldrig. Nogle katteracer er kendt for at være mere snaksagelige end andre eks. anses Siameserkatte for at snakke meget. Kattes lyde kan inddeles i 3 hovedgrupper.

Lave lyde (mumlelyde)

Lyde, der kommer uden at katten behøver at åbne munden. Katte kan spinde, og kurrer som en hilsen. De lave lyde er som ofte et tegn på velbehag hos kattene, men kan i særlige tilfælde dække over ubehag.

Vokal lyde

Det kendte mijave kan forekomme i forskellig højde og intensitet. Det kan være en hilsen, et krav om mad, kæll eller omsorg, en klage eller forvirring. Mijaven kan også ske for at få opmærksomhed og er et levn fra de var killinger og kaldte på deres mor.

Kraftige lyde

Kraftige lyde er ofte forbundet med negative følelser og/eller aggression. Det kan være en arrig kat, der skælder ud på andre katte. Det kan være en kat, der har smerter og/eller er bange. Hunkatte kan dog også jamre og skriges, når de er i brunst.

Hvæsen

Kattes hvæsen betyder gå væk og lad mig være i fred.

Lugt

Lugt er vigtig for katte i deres kommunikation. De kommunikerer bl.a. gennem afføring og urin. Man har fundet mindst 12 forskellige stoffer i det sekret, der afsættes i forbindelse med kattens afføring. Stoffer som kommunikerer en masse til andre katte, om kattens alder, dominerende stilling samt evt. parringsvillighed. Både han og hunkatte kommunikerer gennem duftmærkning også efter at de er blevet neutraliseret.

Katte afsætter også dufte gennem svedkirtlerne på deres poter, samt fra kirtler på hagen, omkring læberne og ved ørerne. Det er bl.a. derfor katte gnider hovedet op af en. De afsætter duftspor, der signalerer, at man er en del af samme gruppe.

Et liv, der er værd at leve

Når vi holder katte som kæledyr er det vigtigt, at vi giver dem et godt sted at bo, sund mad og vand og at sikre at de er sunde og raske, men det er ikke tilstrækkeligt. For at de skal trives, skal vi også tilbyde dem et liv, der er værd at leve. Et liv der giver dem mulighed for at være aktive, og at få positive oplevelser. Det kan man gøre gennem:

- Indretning af deres omgivelser.
- Ved at stimulere deres sanser.
- Kontakt til andre katte og mennesker.
- Give dem opgaver, så de skal bruge deres hjerne.
- Giv dem et valg og kontrol med deres omgivelser.

Udendørs eller indendørs

Katte kan være både ude og inde. Alt efter om man bor på en gård, i et parcelhus eller en lejlighed, har man selvfølgelig forskellige muligheder. Det vigtigste er at tænke på kattens naturlige behov og kompenserer for det man ikke kan give dem mulighed for.

Indretning og berigelse

Hvad enten katten er meget inde eller ude skal man give dem et opholdsområde, hvor de kan være for dem selv og have følgende:

- Mulighed for ro.
- Mulighed for at kradse med kløerne.
- Adgang til vand.
- Adgang til foder.
- Noget at lege med.

Ro

Det er vigtigt for katte at have et roligt sted, hvor de kan trække sig tilbage og slappe af. Mange katte sover ger-

ne i løbet af dagen og derfor skal der være et sted, hvor de kan være uforstyrret. Katte foretrækker et hyggeligt og blødt sted at sove. Nogle katte kan godt lide at ligge højt oppe, mens andre foretrækker en skjult krog. Atter andre vil gerne have en hule eller tunnel.

Det er vigtigt at lade kattene være i fred, når de opholder sig i deres "eget" område. Til gengæld kan der så være andre områder i huset, hvor katte ikke er velkomne.

Kradsetræer

Kattes behov for at kradse med kløerne betyder, at det er en god ide at anskaffe et kradsetræ, specielt, hvis katten er meget inde og man sætter pris på sine møbler. Man kan selv lave et kradsetræ eller købe et færdigt. Katte sætter særlig pris på bløde træsorter herunder stammer fra hyldetræer. Kradsebrættet skal helst stå synligt i midten af stuen, frem for i et hjørne. Kattene vil gerne gøre opmærksom på deres territorium og derfor kradse et centralt sted.

Elevspørgsmål

46 Hvor kan man holde katte?

47 Hvad er vigtigst for kattene at have i deres opholdsområde?

48 Hvilke ting skal kattene kunne i deres opholdsområde?

49 Har du nogle gode ideer til naturlige ting, som kattene kan lege med?

50 Hvor mange steder kan kattene få mad?

51 Skal kattene have andet i deres område?

Legetøj

Selv voksne katte elsker at lege med ting. Sørg derfor for, at der hele tiden er nye ting kattene kan undersøge og lege med i deres område. Det kan være små tøjmus, de kan smide med. Det kan være et paprør fra en toiletrulle eller andre små ting. Gerne noget de kan stikke poterne ind i og undersøge om der er noget. Det er dog vigtigt at skifte legetøjet ud med mellemrum, da kattene efter nogen tid mister interessen for det.

Mange katte er også glade for at udforske en papkasse eller lignende, hvor de kan kravle ind i eller ned i.

Fodring

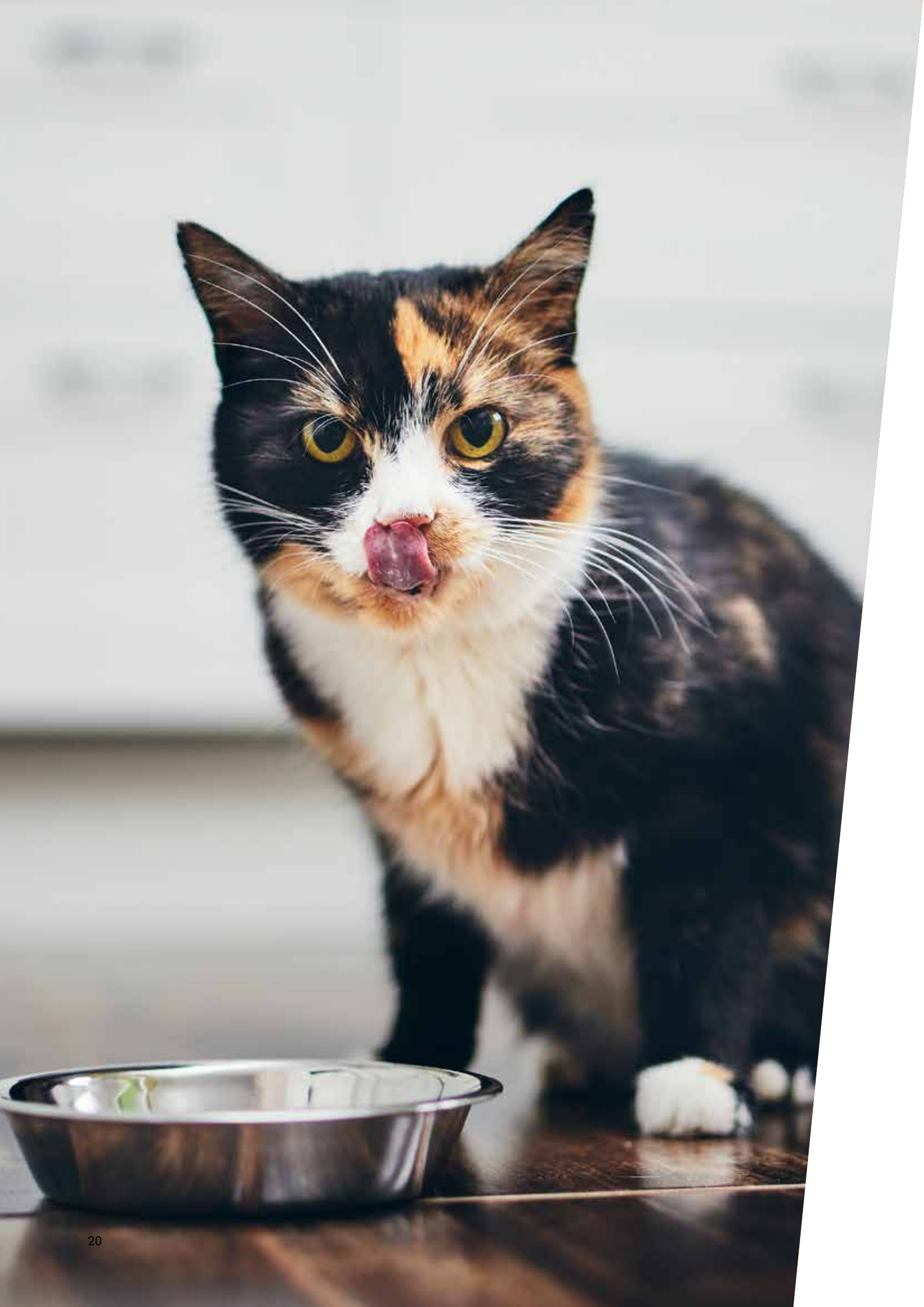
Katte, der opholder sig meget indendørs, kan fodres forskellige steder hver dag. Specielt hvis foderet placeres uden at kattene ser det, kan det stimulere dem at skulle lede efter det. Ellers er kattene et af de få kæledyr vi har, der kan søge føde på naturlig vis, hvis de har adgang til at komme ud. Selvom de ofte fejler, er det en positiv oplevelse for dem at jage. Da kattene fra naturens side, har en meget ensformig kost og heller ikke smager særlig godt, vil de ikke få glæde af meget varieret foder.

TUNNEL AF HEGNSTRÅD OG STOF

- 0,5 m kloakrør $\varnothing$ 200 mm
- 13 m hegnstråd $\varnothing$ 3 mm
- 2x0,75 m firkantet stof
- Evt. 0,75 m lynlås

- Hvis posen let skal kunne tages af og vaskes, sys hver halvdel af lynlåsen fast i hver ende af stoffet.
- Herefter sys stoffet sammen langs de to lange sider, så det danner en pose med hul i begge ender.
- Den ene ende trækkes ud over kloakrøret.
- Enderne på hegnstråden bukket rundt, så de ikke prikker hul i stoffet.
- Hegnstråden vikles uden på stoffet så tæt omkring røret som muligt. (se billede)
- Den løse ende af stoffet foldes ud over hegnstråden og enten lynes eller sys sammen med den anden ende.
- Nu kan tråden forsigtig fordeles i hele tunnellens længde og denne kan formes som du ønsker.

Kontakt til andre katte og mennesker

Andre katte

Katte kan have stor glæde af at være sammen med andre katte. De kan udøve meget mere af deres naturlige adfærd, når de er sammen med andre katte. Specielt killinger har gavn af at være sammen med andre killinger. De leger, sniger sig ind på hinanden, angriber hinanden, puster sig op som til kamp og ruller rundt på gulvet. De hygger sig også med hinanden og ligger tæt op ad hinanden samt slikker hinandens pels.

Men samværet med andre katte kan i enkelte tilfælde være stressende for dem, hvis der opstår uenighed om ressourcerne. En kat kan således blokere en andens kats adgang til mad, gode sovepladser og toiletbakken.

Unger

Yngelpleje er en naturlig del af hunkattes liv. Det giver dem noget at beskæftige sig med og behagelige følelser. Hvis man har mulighed for det, og man har gjort sig nogle tanker, om man kan komme af med ungerne, når de er gamle nok til at flytte hjemmefra, kan det være en god ide at lade kattene få killinger.

Katte og mennesker

En tam kat

En af årsagerne til at katte er så populære kæledyr, er at de viser åbenlys glæde ved at blive kælet. Kæl er med til at skabe en social kontakt og en samhørighed. Det er derfor vigtigt at lege og kæle med kattene fra de er helt små, så de får tillid til mennesker. De fleste voksne katte elsker at blive kælet. Det minder dem om, da de var killinger og deres mor slikkede dem og passede på dem. Voksne katte vil dog helst selv bestemme, hvornår de vil kæles. Man skal respektere, hvis de ikke vil, ellers kan de blive aggressive og have endnu mindre lyst. Hvis det skyldes utryghed, kan man give kattene godbidder med hånden, hver gang man fodrer dem og når man vil kæle med dem. Så vil de efterhånden lære at mennesker ikke er farlige.

Elevspørgsmål

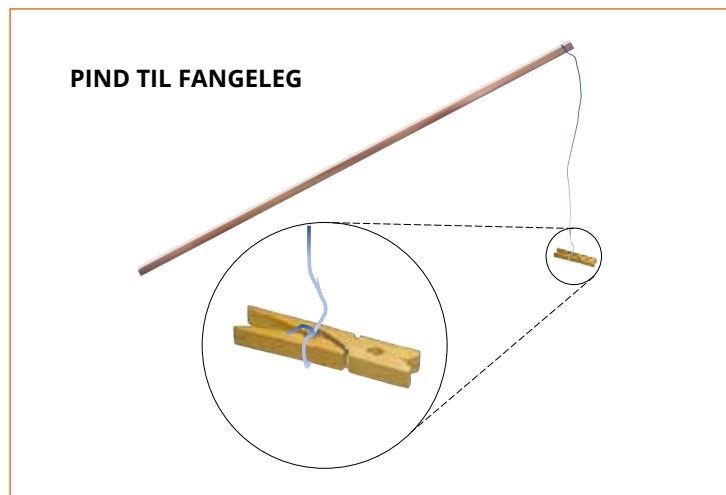
52

Hvad skal man gøre, hvis ens katte ikke vil kæles?

53

Hvordan kan man træne med sine katte?

Aktiviteter og stimulering hjernen

Træning

Selvom katte er kloge dyr, er de ikke så lette at træne som f.eks. hunde og heste. Dette skyldes, at de ikke er egentlige flokdyr, der fra naturens side følger en leder. Det kræver derfor stor tålmodighed at træne en kat.

Det er også en udfordring, hvis man gerne vil lære dem at gøre noget, hvor man ikke kan give dem en godbid, hver gang de gør det rigtige. F.eks. hvis de er længere væk end vi kan nå. Her er clickertræning en god mulighed. Man lærer kattene, at det er lige så godt at få en belønning i form af et click, som det er at få en godbid. Man starter med at belønne kattene med både godbidder og click samtidig, indtil de har lært meningen med click'et. Herefter kan man undlade godbiddet og kun bruge click'et. Man kan nu belønne kattene på afstand. Når man træner med kattene, skal man hele tiden sikre sig, at de viser interesse for at gøre noget. Men katte er vedholdende og man kan derfor træne med dem længere tid ad gangen end med så mange andre dyr.

Dressur eller agilitybane

Man kan lære sine katte at gøre mange forskellige ting. Det kan være at sidde eller ligge på kommando. De kan "give pote" eller stå på bagbenene. Nogle katteracer som bengalske katte og siameserkatte er glade for at gå rundt med noget i munden. Disse kan man med fordel lære at hente ting.

En anden mulighed er at lave agility, hvor der er flere forskellige slags forhindringer. Dette vil kræve endnu mere træning, da kattene skal lære og huske flere forskellige ting. Det er derfor vigtigt at være tålmodig og tage én type forhindring ad gangen. Alle ting kattene kan springe over, kan anvendes til en agilitybane. Man kan også bruge stoftunnellen og få kattene til at løbe igennem. Herudover kan man lave en lille vippe og et bræt men tynde lodrette pinde til slalom. Ellers er det kun fantasien, der sætter grænser. Det vigtigste er ikke at gøre forhindringerne for komplekse i starten.

Find godbidder

Kattens gode lugtesans kan bruges til at finde skjulte godbidder. Start med simple opgaver, så kattene forstår, hvad det går ud på. Start med at lægge en godbid på en lille tallerken lige foran kattene. Herefter kan den stilles lidt længere væk. Når kattene kan finde tallerkenen også selvom den er godt gemt, kan man anvende glas eller andre beholdere, hvor kattene ikke kan få hovedet ned i, men skal bruge poterne til at få fat i godbiddet. Efterhånden kan man gøre det svære ved at anvende lukkede beholdere, hvor de enten skal skubbe låget af eller løfte det med tænderne.

Fangeleg

Katte elsker at fange ting og de får trænet deres motorik, hvis de skal fange en fjer eller andet, der er bundet i en snor. Det kan også være en ansjos eller noget andet som kattene kan spise, når de har succes og fanger "byttet".

HELDIN Gøtteri.dk

Agro Food Park 15
8200 Aarhus N
8740 5000 | info@4h.dk
4h.dk